

Η Τεκμηριωμένη Πρακτική σαν μέθοδος διαχείρισης της γνώσης

Περίληψη

Τεκμηριωμένη πρακτική (Evidence Based Practice) είναι η διαδικασία αξιολόγησης των ερευνών, με σκοπό την χρησιμοποίηση τους στην καθημερινή εργασιακή πρακτική των βιβλιοθηκών και των κέντρων πληροφόρησης και της ως εκ τούτου καλύτερη διαχείριση της ολοένα αυξανόμενης ποσότητας της πληροφορίας που επεξεργάζονται. Προέρχεται από τον χώρο της βασισμένης σε αποδεικτικά στοιχεία ιατρικής (Evidence Based Medicine), από την οποία η τεκμηριωμένη βιβλιοθηκονομία (Evidence Based Librarianship) έχει δανειστεί το θεωρητικό πλαίσιο της λήψης αποφάσεων, τη βασική διαδικασία και πολλές από τις ερευνητικές μεθόδους τις οποίες χρησιμοποιεί σαν μέσο βελτίωσης των λειτουργιών της βιβλιοθήκης. Η ιατρική βιβλιοθηκονομία είναι το πεδίο που ως επί το πλείστον έχει εφαρμοστεί απευθύνεται όμως στο σύνολο των ειδικοτήτων του επαγγέλματος. Η διαδικασία της Τεκμηριωμένης Πρακτικής εξελίσσεται σε πέντε στάδια: α) την μορφοποίηση των βιβλιογραφικών ερωτημάτων, 2) την απόδοση τους στα έξι βιβλιοθηκονομικά πεδία 3) την αναζήτηση της σχετικής βιβλιογραφίας, 4) την εκτίμηση των αποτελεσμάτων, 5) τη προσαρμογή στη δική μας περίπτωση.

Το τρίτο στάδιο της αναζήτησης και εύρεσης της πληροφορίας απασχολεί όλους τους βιβλιοθηκονόμους ανεξαρτήτως αν εφαρμόζουν ή όχι τεκμηριωμένη πρακτική. Η ιατρική πληροφορία ειδικότερα είναι ένας τομέας που απαιτεί αναζήτηση υψηλής και αυστηρής μεθοδολογίας που μόνο η τεκμηρίωση προσφέρει. Η απάντηση κλινικών ερωτημάτων σχετικά με την θεραπεία, πρόληψη, διάγνωση, πρόγνωση και τα αίτια ενός κλινικού προβλήματος, απαιτεί επιπρόσθετες μεθοδολογίες αναζήτησης. Οι πηγές τεκμηρίωσης (Cochrane Library) δομούνται σύμφωνα με εξειδικευμένη διαδικασία που αξιολογεί την έρευνα με διάφορες μεθόδους όπως οι Τυχαιοποιημένες Ελεγχόμενες Δοκιμασίες (RCTs), οι μετα-αναλύσεις (meta-analysis) και οι Ομαδικές έρευνες (cohort studies). Η εύρεση και η επιλογή κλινικών πληροφοριών είναι η πρόκληση στο χώρο των ιατρικών βιβλιοθηκών. Θα πρέπει οι επιστήμονες πληροφόρησης να αποκτήσουν δεξιότητες και να ανταπεξέλθουν στα σύνθετα αιτήματα της σημερινής πραγματικότητας.

Λέξεις κλειδιά: Τεκμηριωμένη Πρακτική, Τεκμηριωμένη Βιβλιοθηκονομία, Ανάκτηση Πληροφορίας, Βιβλιογραφική Έρευνα, Τυχαιοποιημένες Ελεγχόμενες Δοκιμασίες, Ομαδικές Έρευνες, Τεκμηριωμένη Ιατρική

¹ Ε. ΓΚΟΥΝΤΑΒΑ. Βιβλιοθηκονόμος TEI Ιωαννίνων, MSc Επιστήμη της Πληροφόρησης Ιόνιο Πανεπιστημίο. Τηλ. 26510 50763- Email: fgoudava@ioa.teiep.gr

² Ε. ΛΑΠΠΑ. Αρχιόνόμος- Βιβλιοθηκονόμος Ιονίου Πανεπιστημίου, MScEcon Aberystwyth University-UK., Προϊσταμένη Ιατρικής Βιβλιοθήκης Γ. Ν. ΚΑΤ, Υποψήφια Διδάκτωρ Ιατρικής Σχολής Αθηνών. Τηλ. 210 6280 688- Email: evlappa@med.uoa.gr; library2@kat-hosp.gr

E. GOUDAVA, E. LAPPA

Abstract

Evidence-based Practice as a way of knowledge management in librarianship

EVIDENCE-BASED PRACTICE is the process of evaluating research of a subject, aiming at making good use of it in the daily labour practice of a library, thus the best management of the increasing quantity of information it develops.

It stems from the medical science from which evidence-based librarianship borrows the theoretical frame of decision making, the main process and many of the research methods that it uses as a means of improving the operations of the library.

Medical Librarianship is the field that it has been most applied to so far, still it concerns all the specialties of the profession.

The process of Evidence-Based Practice develops in five stages: 1) Format of questions 2) Translate the questions in the six librarian fields 3) Bibliographic research 4) Evaluating of the retrieved bibliography 5) Adjusting it in our case.

The third stage of the procedure which concerns the bibliographic research is very important, it takes place everyday life from librarians and it exists on its own. This means that even if we don't follow the whole procedure of Evidence-Based Practice, searching even the simplest scientific bibliography requires the development of this specific strategy.

Therefore, information scientists should acquire the required skills so that they can face the complex requirements of the current reality. Adopting the principles of Evidence-Based Practice will provide librarianship with the scientific and methodological environment, which is essential in the complex field of scientific information.

KEYWORDS: Evidence-Based Practice, Evidence-Based Librarianship, Information Retrieval, Bibliographic Research, Scientific Bibliography Research, RCTs, Cohort studies, Evidence Based Medicine.

Εισαγωγή

Η Τεκμηριωμένη Πρακτική (ΤΠ), είναι μια διαδικασία που εφαρμόζεται τα τελευταία χρόνια στον επιστημονικό χώρο και προέκυψε σαν ανάγκη για την παροχή εμπειριστατωμένων και αξιόπιστων υπηρεσιών. Σκοπός της είναι η βελτίωση της άσκησης ενός επαγγέλματος με την παροχή του καλύτερου διαθέσιμου τεκμηρίου που αναζητούμε μέσα από έρευνες κατά το δυνατόν έγκυρες και αξιόπιστες. Ο τύπος των ερευνών αξιολογείται από τον τρόπο με τον οποίο διεξάγονται και δημιουργείται έτσι μια ιεραρχία που μπορεί να παίρνει διάφορες μορφές.

Η Τεκμηριωμένη Πρακτική έχει ξεκινήσει από τη ιατρική στη δεκαετία του 70 και συγκεκριμένα στο χώρο της επιδημιολογίας όπου ο Archibald Cochrane (1972) πρώτος έθεσε το ζήτημα της ποιότητας στην παροχή της ιατρικής φροντίδας. Λαμβάνοντας το μήνυμα ο χώρος των επιστημών υγείας υιοθέτησε την τεκμηριωμένη πρακτική στην άσκηση του επαγγέλματος και κατ' αυτόν τον τρόπο προέκυψε η τεκμηρίωση στην καρδιολογία, παιδιατρική, χειρουργική, νοσηλευτική, φυσιοθεραπεία, εναλλακτική ιατρική κλπ.

Στο χώρο της βιβλιοθηκονομίας, η ΤΠ προσδιορίζεται στο περιβάλλον της βιβλιοθήκης όπου λαμβάνονται καθημερινά αποφάσεις.

Ο όρος Τεκμηριωμένη Βιβλιοθηκονομία εμφανίζεται το 1997 και η πλήρης του περιγραφή γίνεται τρία χρόνια αργότερα. Από τους τρεις ορισμούς που έχουν δοθεί από τους Booth (2000), Crumley και Koufogiannakis (2002) και Eldredge (2000), συνοψίζοντας μπορούμε να περιγράψουμε την Τεκμηριωμένη Βιβλιοθηκονομία σαν τη διαδικασία η οποία συμβαίνει στο περιβάλλον της βιβλιοθήκης όπου λαμβάνονται καθημερινά αποφάσεις και αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας της επαγγελματικής πρακτικής, χρησιμοποιώντας για το σκοπό αυτό το καλύτερο διαθέσιμο τεκμήριο (πληροφορία), το οποίο προκύπτει από έρευνες ποσοτικές ή ποιοτικές, ενθαρρύνοντας ταυτόχρονα την εφαρμογή των πλέον αυστηρών και έγκυρων ερευνητικών τύπων και λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και προτιμήσεις των χρηστών.

Στο χώρο των βιβλιοθηκών η τεκμηρίωση άρχισε να εφαρμόζεται στην ιατρική βιβλιοθηκονομία με το όραμα να διαδοθεί και εφαρμοστεί σε όλες τις ειδικότητες του επαγγέλματος. Στο περιοδικό Hypothesis, που ξεκίνησε το 1987 και είναι το όχημα της επικοινωνίας ανάμεσα στους ερευνητές της ιατρικής βιβλιοθηκονομίας, ο Eldredge, (1997) έγραψε τι είναι η τεκμηριωμένη πρακτική και τι μπορούμε μ' αυτήν να πραγματοποιήσουμε. Το πρώτο συνέδριο έγινε στο Sheffield το 2001, το δεύτερο στον Καναδά στο πανεπιστήμιο της Alberta το 2003 και το τρίτο γίνεται τον Οκτώβριο του 2005 στο Brisbane της Αυστραλίας.

Γιατί να εφαρμόσουμε την Τεκμηριωμένη Πρακτική

- Αύξηση της ποσότητας της πληροφορίας και ανάγκη για μηχανισμούς ελέγχου της ποιότητας. Η κοινωνία της πληροφόρησης ή εντάσεως πληροφορίας όπως συνηθίζεται να λέγεται τελευταία, πάσχει από κορεσμό (information overload). Η ανάγκη για έλεγχο και ποιότητα της πληροφορίας και ειδικότερα της ευαίσθητης πληροφορίας όπως είναι η ιατρική είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία μηχανισμών μέσω των οποίων θα εξασφαλίζει ο χρήστης –καταναλωτής ότι η πληροφορία που παίρνει, είναι η καλύτερη δυνατή.
- Το παραδοσιακό μοντέλο δημοσίευσης και κυκλοφορίας της πληροφορίας, αποδεικνύεται αναποτελεσματικό και υπάρχει ανάγκη να καλυφθεί το κενό

στη μεταφορά της πληροφορίας από τις βιβλιοθήκες στους χρήστες/ερευνητές.

- Με την Τεκμηριωμένη Πρακτική, έχουμε στοιχεία που βασίζονται σε έρευνες υψηλού επιπέδου και μπορούν να εφαρμοστούν και σε τοπικό επίπεδο. Μπορούμε έτσι να πείσουμε τους υπεύθυνους για την αναγκαιότητα των αιτημάτων που αφορούν τα ζητήματα της βιβλιοθήκης.
- Η πολυπλοκότητα της σημερινής κατάστασης γενικότερα έχει φέρει την μειωμένη εμπιστοσύνη στη γνώμη των ειδικών και την απαίτηση για στοιχεία που θα βασίζονται σε έρευνες και θα είναι εμπειριστατωμένες.
- Συντελεί στην αξιοποίηση των ερευνών που διεξάγονται στο χώρο καθώς και στην ενθάρρυνση της διεξαγωγής τους και βοηθά στην ανάπτυξη της γνωσιακής βάσης και του βιβλιογραφικού κορμού του επαγγέλματος.
- Το αυξημένο μορφωτικό επίπεδο των χρηστών οι οποίοι έχουν απαίτηση για παροχή πληροφορίας υψηλού επιπέδου.

Η έρευνα στο χώρο των Βιβλιοθηκών και Επιστημών Πληροφόρησης (ΒΕΠ)

Η εφαρμογή της Τεκμηριωμένης Πρακτικής, προϋποθέτει την ύπαρξη ερευνών στο χώρο. Το ζήτημα της διεξαγωγής των ερευνών, η ποιότητά τους, το είδος τους είναι θέματα που έχουν απασχολήσει αρκετούς και υπάρχει βιβλιογραφία για όποιον ενδιαφέρεται να μάθει περισσότερα για την κατάσταση που επικρατεί στο χώρο των ΒΕΠ. Από τη στιγμή που υπάρχει –και στο χώρο των ΒΕΠ τελευταία αναπτύσσεται– ένας βιβλιογραφικός κορμός των ερευνών που διεξάγονται, θα πρέπει να είμαστε σε θέση να τον αξιολογήσουμε και να διαμοιράσουμε τα ευρήματα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο ώστε να χρησιμοποιηθούν σαν πυξίδα στην καθημερινή εργασιακή πρακτική.

Πέρα όμως από το χώρο της βιβλιοθηκονομίας, θα πρέπει ο βιβλιοθηκονόμος να είναι σε θέση να αξιολογεί τα ερευνητικά άρθρα που αφορούν το επιστημονικό πεδίο στο οποίο δραστηριοποιείται για να δώσει μια εμπειριστατωμένη βιβλιογραφία στους επιστήμονες που την αναζητούν μέσα από τον κυκεώνα της πληροφορίας ή ακόμη και να συμμετέχει στις ομάδες διεξαγωγής συστηματικών επισκοπήσεων όπως γίνεται στον ιατρικό χώρο.

Ο περιορισμένος χρόνος, η έλλειψη υποστήριξης από το περιβάλλον, η ελλιπής εκπαίδευση των βιβλιοθηκονόμων όσο αφορά τη διεξαγωγή ερευνών και η συνακόλουθη έλλειψη εμπειρίας, η έλλειψη κινήτρων, η αξιολόγηση των ζητημάτων που αφορούν τις βιβλιοθήκες σαν μη καίρια (δηλαδή ζητήματα που θα είχαν σχέση με το κέρδος ή θα είχαν σοβαρές επιπτώσεις) κ.ά., αποτελούν εμπόδια για τη διενέργεια μιας έρευνας, αλλά και για την απλή κατανόηση και την ερμηνεία της. (Turner, 2002, Powell, 2002)

Η διαδικασία της Τεκμηριωμένης Πρακτικής

1. Μορφοποίηση των ερωτήσεων

Τα ερωτήματα υποκινούν όλη τη διαδικασία της τεκμηριωμένης πρακτικής. Η έμφαση δίνεται σε δύο σημεία: πρώτον, ακρίβεια στους όρους και σαφήνεια σε σχέση με το σκοπό της ερώτησης και δεύτερον η διαδικασία των ερωτήσεων πρέπει να εκλαμβάνεται ως επαναλαμβανόμενη γιατί πολλές αρχικές ερωτήσεις οδηγούν σε άλλες κ.ο.κ. Επίσης μπορεί να είναι άμεσα, να έχουμε δηλαδή προηγούμενη εμπειρία και να μπορούν να απαντηθούν μέσα από τη δημοσιευμένη στα περιοδικά

βιβλιογραφία ή έμμεσα, να μην γνωρίζουμε δηλαδή κάτι και να χρειάζεται έτσι να ανατρέξουμε σε εγχειρίδια του επαγγέλματος

Τα ερωτήματα σύμφωνα με τον Eldredge (2002) θα μπορούσαν να διακριθούν σε:

- ερωτήματα πρόβλεψης (με ποιο ρυθμό αυξάνεται ο όγκος των πληροφοριακών πηγών, ανά έτος, στην αγγλική γλώσσα, στις επιστήμες υγείας;)
- ερωτήματα παρέμβασης (μήπως το ξεκαθάρισμα κάποιων σειρών ταξινόμησης μιας συλλογής έχει σαν αποτέλεσμα την καλύτερη χρήση της;)
- ερωτήματα διερεύνησης (γιατί μερικοί χρήστες προτιμούν κάποιες συγκεκριμένες πηγές πληροφορίας σε σχέση με άλλες της ίδιας πληροφοριακής αξίας;)

Το μοντέλα ερωτήσεων, δημιουργήθηκαν (στο χώρο της ιατρικής) με σκοπό την σωστά δομημένη στρατηγική αναζήτησης και ως εκ τούτου την καλύτερη ανάκτηση. Ένα από τα πιο γνωστά είναι το μοντέλο PICO³. Ένα άμεσο ερώτημα μπορεί να έχει, διάφορα συστατικά στοιχεία και διαμορφώνεται σύμφωνα με το μοντέλο ως εξής:

- **Πληθυσμός (ποιος;)** -οι αποδέκτες και πιθανόν ευνοούμενοι από μια υπηρεσία ή παρέμβαση.
- **Παρέμβαση (τι;)** -η υπηρεσία ή η σχεδιασμένη δράση που θα λάβει ο πληθυσμός.
- **Αποτέλεσμα (πως θα μετρηθεί;)**- οι τρόποι με τους οποίους η υπηρεσία ή η σχεδιασμένη δράση μπορεί να μετρηθεί για να αποφασιστεί αν είχε ή όχι το ζητούμενο αποτέλεσμα.
- **Σύγκριση-** η εναλλακτική υπηρεσία ή δράση που θα είχε ή όχι παρόμοια αποτελέσματα.

Δεν είναι απαραίτητο να συνυπάρχουν τα τέσσερα στοιχεία σε κάθε περίπτωση. Αν έχουμε τα δύο απ' αυτά, τον πληθυσμό και την παρέμβαση ή έκθεση, μπορούμε να έχουμε μια έμμεση ερώτηση.

Παράδειγμα δομημένης ερώτησης (μοντέλο PICO): Έγκυες γυναίκες (πληθυσμός), οθόνες αφής σαν πληροφοριακό βοήθημα (Παρέμβαση), έντυπα ενημερωτικά φυλλάδια (σύγκριση), ενημέρωση για παράγοντες που μπορεί να προκαλέσουν βλάβες στο έμβρυο (αποτέλεσμα)

Τα στοιχεία της παρέμβασης θα μπορούσε να αντικατασταθεί επίσης με το στοιχείο, έκθεση (exposure). Παράδειγμα: Έφηβοι που τελειώνουν το σχολείο (πληθυσμός), αυξανόμενος αναλφαβητισμός (έκθεση), εύρεση εργασίας (αποτέλεσμα), μαθητές που δεν έχουν αντίστοιχο πρόβλημα (σύγκριση)

Επειδή το μοντέλο PICO που αναπτύχθηκε στο χώρο της ιατρικής και περιορίζεται στις κλινικές έρευνες δεν ενδείκνυται για άλλους τύπους ερωτήσεων, οι επιστήμονες της πληροφόρησης, δημιούργησαν άλλες τυπολογίες ερωτημάτων, όπως αυτή της ανάλυσης περιεχομένου των ερωτήσεων του White (1998) ή αυτή των Wildridge και Bell (2002), που επεξεργάστηκαν μια εκδοχή της PICO ανατομίας με τα αρχικά 'ECLIPSe'⁴ ή ένα πιο γενικό μοντέλο που ονομάστηκε 'SPICE'⁵ (Wildridge, 2002)

Το μοντέλο SPICE (Setting/ Perspective/ Intervention/ Comparison/ Evaluation) δημιουργήθηκε για τα ερωτήματα στο χώρο των ΒΕΠ που περιλαμβάνουν μια παρέμβαση. Παράδειγμα το ερώτημα αν θα πρέπει να διατηρήσουμε την έντυπη

³ Όπου P (Perspective) I (Intervention) C(Comparison) O (Outcome)

⁴ Όπου E (Expectation) C (Client group) L (Location) I (Impact) P (Professionals) S (Service)

⁵ Όπου S (Setting) P(Perspective) I (Interventions) C (Comparison) E (Evaluation)

συλλογή σε σχέση με την αντίστοιχη ηλεκτρονική, σύμφωνα με το μοντέλο, δομείται ως εξής:

Πίνακας 1.: Δομημένη ερώτηση

Περιβάλλον	Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες
Παρέμβαση	Ηλεκτρονικά περιοδικά
Σύγκριση	Έντυπα περιοδικά
Εκτίμηση	Οι απόψεις των χρηστών, των βιβλιοθηκονόμων, ζητήματα προσβασιμότητας, ζητήματα κόστους κλπ.

Τα μοντέλα πολλές φορές δεν είναι εφαρμόσιμα σε όλους τους τύπους των ερωτημάτων, η κατάτμηση όμως της ερώτησης σε μια σειρά εννοιών, διευκολύνει την αναζήτηση και είναι καλό να εφαρμόζεται.

2. Απόδοση των ερωτημάτων στα έξι βιβλιοθηκονομικά πεδία

Μετά το σχηματισμό των ερωτήσεων, το επόμενο στάδιο είναι η απόδοσή τους στο πεδίο στο οποίο ανήκουν. Η απόδοσή τους στα πεδία μας βοηθάει να αποφασίσουμε που θα αναζητήσουμε την πληροφορία καθώς και ποιους όρους αναζήτησης θα επιλέξουμε.

Σύμφωνα με τις Crumley & Koufogiannakis (2002a), οι βιβλιοθηκονόμοι καθημερινά διεξάγουν ενέργειες που μπορούν να ταξινομηθούν ως εξής:

Πληροφορίες/ έρευνες (reference/enquiries): Παροχή υπηρεσιών και πρόσβαση στις πληροφορίες που έχουν ανάγκη οι χρήστες.

Εκπαίδευση (education): Ανεύρεση διδακτικών μεθόδων για επιμόρφωση των χρηστών.

Συλλογές (collections) : Δημιουργία συλλογών υψηλής ποιότητας.

Διαχείριση (management) : Διαχείριση ανθρώπινων πόρων και πηγών.

Πρόσβαση και ανάκτηση της πληροφορίας (information access and retrieval) : Δημιουργία αποτελεσματικών συστημάτων πρόσβασης και ανάκτησης.

Προώθηση (marketing/promotion): Προώθηση του επαγγέλματος και των υπηρεσιών στους χρήστες και μη-χρήστες.

Πίνακας 2. Παράδειγμα ταξινόμησης ερωτήσεων στα βιβλιοθηκονομικά πεδία

Ερωτήσεις	Πεδίο	Πιθανές πηγές
Υπάρχει τρόπος μέτρησης της οικονομικής αξίας μιας β/κης μέσα σε ένα νοσοκομείο	Διαχείριση	MEDLINE, CBCA, EconLit
Μπορούμε να προβλέψουμε τη μελλοντική χρήση μιας έντυπης συλλογής στο ψηφιακό περιβάλλον	Συλλογές	LISA, Library literature
Είναι οι βιβλιοθηκονόμοι πιο	Πληροφορίες έρευνες	LISA, Library literature

αποτελεσματικοί από άλλα πληροφοριακά επαγγέλματα στην αναζήτηση		
--	--	--

3. Αναζήτηση της βιβλιογραφίας

3.1 Προβλήματα που προκύπτουν στο χώρο των ΒΕΠ:

Διάχυση της βιβλιογραφίας. Στο χώρο της βιβλιοθηκονομίας η αναζήτηση της πληροφορίας δεν αφορά μια μόνο πηγή, τα περιοδικά για παράδειγμα ή τις μονογραφίες, αλλά εκτείνεται σε βάσεις δεδομένων, στην γκρίζα βιβλιογραφία, στις μηχανές αναζήτησης κλπ. Οι βάσεις δεδομένων δεν είναι τόσο λεπτομερείς και εκτεταμένες όσο αυτές άλλων επιστημονικών περιοχών, ενώ ταυτόχρονα η αύξηση της ΒΕΠ βιβλιογραφίας είναι ραγδαία. (Beverley, 2004)

Μη δομημένες περιλήψεις. Στη ΒΕΠ βιβλιογραφία η πλειονότητα των περιλήψεων των ερευνητικών άρθρων, είναι μη δομημένη και φτωχή στην περιγραφή της μεθοδολογίας και του σχεδιασμού της έρευνας. Με τις δομημένες περιλήψεις έχουμε το πλεονέκτημα της καλύτερης αναζήτησης αφού έχουμε σαφέστερη αντίληψη του θέματος και ως εκ τούτου γρήγορη ανάκτηση της πληροφορίας που χρειαζόμαστε.

Το περιεχόμενο οργανώνεται ως εξής: Σκοπός- Μέθοδος- Αποτέλεσμα- Συμπεράσματα

Από το 1987 που έγινε η πρώτη πρόταση για την αλλαγή στις περιλήψεις των κλινικών ερευνών, οι δομημένες περιλήψεις έγιναν η κυρίαρχη μορφή περιλήψεων στα μεγάλα ιατρικά περιοδικά (Hurtley, 2003)

Προβληματική ευρετηρίαση. Η έλλειψη λεξιλογίων κοινών όρων ακόμη και στην περίπτωση που χρησιμοποιούνται οι θησαυροί, δημιουργεί προβλήματα στην αναζήτηση.

3.2 Τι πρέπει να προσέχουμε

Η κάλυψη του θέματος που μας ενδιαφέρει από τη βάση είναι το πρώτο κριτήριο για να την επιλέξουμε. Στον τομέα των επιστημών υγείας οι περισσότερες έρευνες ευρετηριάζονται στις βάσεις MEDLINE, CINAHL και EMBASE, αλλά υπάρχουν και μικρότερες εξειδικευμένες βάσεις όπως το British Nursing Index, που ευρετηριάζει νοσηλευτικά βρετανικά περιοδικά. Κατά τον ίδιο τρόπο ανάλογα με την επιστήμη στην οποία ειδικευόμαστε θα πρέπει να γνωρίζουμε τις πλέον κατάλληλες πηγές και να είμαστε ενήμεροι για ότι νέο εμφανίζεται.

Η πρόσβαση στο υλικό είναι ένα ζήτημα. Ειδικά όσο αφορά τις Βάσεις Δεδομένων οι περισσότερες δεν είναι προσβάσιμες χωρίς συνδρομή και θα πρέπει να βρούμε τρόπους-πιθανόν μέσα από τον διαδανεισμό- να έχουμε όσο το δυνατόν περισσότερο από το υλικό που μας ενδιαφέρει.

Ο χρόνος διεξαγωγής της έρευνας είναι ένας παράγοντας που θα πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη μας δεδομένου τους φόρτου εργασίας και των προβλημάτων λειτουργίας που αντιμετωπίζουν οι περισσότερες βιβλιοθήκες.

Ευαισθησία έναντι ακρίβειας. Μια ευαίσθητη αναζήτηση θα φέρει αναπόφευκτα μεγάλο αριθμό πηγών, οπότε θα πρέπει να υπάρχει ισορροπία μεταξύ των δύο τεχνικών.

3.3 Πηγές αναζήτησης

- Βάσεις δεδομένων στο χώρο των ΒΕΠ (Library and Information Science Abstracts- LISA, Library Literature, Information Science and Technology Abstracts-ISTA)
- Βάσεις δεδομένων σε διάφορες επιστήμες (MEDLINE, CINAHL, Soc Sci Index, ERIC, BIOSIS, INSPEC, Web of Science κλπ.)
- Ηλεκτρονικές υπηρεσίες δημοσιεύσεων (DoIS, BioMED Central, PubMed Central, E-LIS κλπ.)
- Περιοδικά (κατάλογοι ΒΕΠ περιοδικών όπως BUBL, InformationR.net κλπ.)
- Διαδίκτυο (BULB LINK, Librarian's Index to the Internet-iii.org, Infomine κλπ.)
- Γκρίζα βιβλιογραφία

3.4 Μέθοδοι αναζήτησης

Κατά την αναζήτηση μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε διάφορους μεθόδους ανάλογα με τον τύπο της έρευνας που θέλουμε να κάνουμε. Καλό είναι πριν ξεκινήσουμε, να έχουμε υπόψη μας τα εξής:

- προσχέδιο της έρευνας
- γνώση των παραμέτρων αναζήτησης όπως αν επιθυμούμε ευαισθησία ή ακρίβεια
- συλλογή των πλέον κατάλληλων πηγών αναζήτησης
- επιλογή της κατάλληλης τεχνικής
- εκτίμηση των αποτελεσμάτων και τροποποίηση αν χρειαστεί

Οι τεχνικές αναζήτησης που έχουμε τη δυνατότητα να ακολουθήσουμε, χωρίς να είναι ο κατάλογος εξαντλητικός είναι:

- αναζήτηση ελεύθερη (Free-text searching)
- αναζήτηση σε θησαυρό (Thesaurus searching)
- τελεστές (Operators)
- αναζήτηση αναφορών (Citation searching)
- Citation pearl growing
- φίλτρα αναζήτησης (Search filters)

3.4.1 Αναζήτηση με τη βοήθεια φίλτρων

Οι αναζητήσεις ιατρικών πληροφοριών είναι ολοένα και πιο συχνές στο παγκόσμιο ιστό. Αρχές δεκατίας του '80 επικρατούν δύο σαφείς τεχνικές αναζήτησης (Fidel, 1984):

α. η λειτουργική (operationalist) ενδιαφέρεται για την ακρίβεια (precision) της έρευνας

β. η εννοιολογική (conceptualist) ενδιαφέρεται για την ανάκληση (recall) της έρευνας επίσης.

Το μέσο αυτό υπόσχεται ότι προσφέρει ένα «θησαυρό γνώσεων άμεσα», η πραγματικότητα όμως είναι κάπως διαφορετική, καθώς τα συστήματα πληροφόρησης δεν είναι καλά ενσωματωμένα στην κλινική πρακτική και σήμερα ακόμα αποδεικνύεται δύσκολο να ανακτηθούν τεκμηριωμένες πληροφορίες από τους χρήστες.

Η ανάκτηση πληροφοριών έρευνας εξαρτάται από τους διάφορους τρόπους με τους οποίους τα συστήματα αποθήκευσης και ανάκτησης πληροφοριών μπορεί να γίνουν πιο αποτελεσματικά για τους κλινικούς γιατρούς.

Ένα σύστημα ανάκτησης πληροφοριών - Information Retrieval System (IFR) όπως παράδειγμα το σύστημα ENTREZ⁶ έχει σαν στόχο την αναζήτηση των σχετικών βιβλιογραφικών εγγραφών ή τεκμηρίων⁷ σύμφωνα με τις πληροφοριακές ανάγκες του χρήστη, χρησιμοποιώντας κατάλληλες λέξεις κλειδιά (key words) ή δόκιμους καθιερωμένους όρους (controlled terms/MeSH)⁸. Το σύστημα ανάκτησης Entrez αναπτύχθηκε από το Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Πληροφόρησης Βιοτεχνολογιών Πληροφοριών (NCBI)⁹, με κύριο παραγωγό την Εθνική Ιατρική Βιβλιοθήκη των ΗΠΑ¹⁰, εφαρμόζεται δε από τις περισσότερες βιοϊατρικές βάσεις δεδομένων, όπως την Pubmed, Nucleotide, Protein Sequences, Protein Structures, Complete Genomes, Taxonomy κλπ. Υπάρχουν κυρίως διαθέσιμα για τον απλό χρήστη δύο μοντέλα ανάκτησης των πληροφοριών:

α. το μοντέλο της απλής ανάκτησης (simple searching). Η διεπαφή μεταξύ χρήστη – μηχανής ορίζεται ως φιλική. Με την μέθοδο αυτή στη μηχανή αναζήτησης χρησιμοποιούμε κυρίως τη φυσική γλώσσα των όρων, καθώς και καθιερωμένους όρους του ευρετηρίου MeSH¹¹ σε κάθε ερώτημα, δηλαδή η αναζήτηση των όρων μπορεί να γίνει με λέξεις από το κείμενο, τίτλο, τίτλο και περίληψη του δημοσιεύματος (tw,ti, ti-ab).¹²

β. το μοντέλο της σύνθετης ανάκτησης (in advanced searching). Η διεπαφή χρήστη – μηχανής ορίζεται λιγότερη φιλική σε σχέση με το μοντέλο της απλής ανάκτησης. Κυρίως χρησιμοποιούμε καθιερωμένους ιατρικούς όρους MeSH, σε κάθε ερώτημα¹³. Η σύνθετη αναζήτηση-ανάκτηση επιτρέπει την αναζήτηση σύνθετων εννοιών, δηλώνει την εννοιολογική τους σχέση, σε συνδυασμό με την χρήση συμβόλων (#) και των τελεστών (Boole operators). Αυτή η κύρια λειτουργία προϋποθέτει την προεπεξεργασία των δεδομένων με κατάλληλα περιβάλλοντα αλληλοεπίδρασης (user interfaces) τη συνεργασία των μαθηματικών τύπων των αλγορίθμων & ποσοτικών τεχνικών εκτίμησης & αξιολόγησης της ανάκλησης (recall) και ακριβείας (precision) σχετικών εγγραφών (Boughanem 2002).

Αξίζει να σημειωθεί, ότι μόνο η βάση βιοιατρικών δεδομένων της Pubmed/NLM παρέχει την δυνατότητα στον χρήστη να χρησιμοποιεί μεθοδολογικά φίλτρα (methodology filters), κατά την διεργασία ανάκτησης. Στο παράδειγμα που ακολουθεί ο καθιερωμένος ιατρικός όρος «asthma» δέχεται στο σύνολο τέσσερα μεθοδολογικά φίλτρα therapy, diagnosis, etiology, prognosis, σύμφωνα με τη θεωρία των Haynes RB (1994). (Εικόνα 1)

⁶ ENTREZ; Βασίζεται στην λεκτική ανάλυση των κειμένων

⁷ Η προεπεξεργασία των κειμένων απαιτεί δόμηση της πληροφορίας με σκοπό την ομογενοποίηση του περιεχομένου των κειμένων σε θεματικά πεδία, καθώς και την εξαγωγή γνώσης και τη σχηματική απεικόνιση πληροφορίας.

⁸ MeSH (Medical subject headings). Available on: <http://www.ncbi.nlm.gov/mesh>

⁹ NCBI (National Center for Biotechnology Information/ NLM), με απώτερο σκοπό την τεκμηρίωση, επεξεργασία & διάθεση των βιοιατρικών πληροφοριών.

¹⁰ National Library of Medicine (NLM). Available:<http://www.nlm.nih.gov>

¹¹ MeSH: Medical subject Headings

¹² Λεκτική ανάλυση κειμένων (κάθε κείμενο αναπαρίσταται πλέον ως ένα σύνολο όρων-λέξεων με γνωστή συχνότητα και συντακτικό ρόλο). Ο χρήστης έχει την δυνατότητα να περιορίσει την αναζήτηση σε μια συντακτική κατηγορία (textword, title, title-abstract)

¹³ Σημασιολογική ανάλυση κειμένων (semantic analysis). Κάθε κείμενο αναπαρίσταται πλέον ως ένα υποσύνολο ενός συνόλου, ομαδοποιείται σε ομογενείς θεματικά ομάδες, αξιολογείται, ταξινομείται σε προκαθορισμένες κατηγορίες.

ασθμα (όρος/MeSH)

■ Μεθοδολογικά φίλτρα κλινικών ερωτημάτων / Haynes RB [et al]

θεραπεία	➔	70-99% σχετικότητας (sensitive) 93-97% ακριβείας (specific)
διάγνωση	➔	74-98% σχετικότητας 64-98% ακριβείας
αιτιολογία	➔	63-93% σχετικότητας 51-95% ακριβείας
πρόγνωση	➔	80-90% σχετικότητας 52-94% ακριβείας

Ε.ΛΑΠΠΑ

Εικόνα 1. Μεθοδολογικά φίλτρα, Haynes RB

4. Κριτική εκτίμηση της αξίας και της σχετικότητας της πληροφορίας (Critical appraisal)

Κριτική εκτίμηση είναι η τεχνική που αυξάνει την αποτελεσματικότητα της διαδικασίας που ακολουθήθηκε, επιτρέποντας τον αποκλεισμό των ερευνών αυτών οι οποίες δεν πληρούν τα ποιοτικά κριτήρια.

Με την κριτική εκτίμηση μπορούμε να ανταπεξέλθουμε στο πρόβλημα της υπερπληροφόρησης ειδικά στην περίπτωση της ηλεκτρονικής δημοσίευσης. Το 80% αυτών που έχουμε ανάγκη βρίσκεται ουσιαστικά στο 20% του συνόλου της βιβλιογραφίας (O'Rourke A και Booth A., 2004)

Διαδικασία:

1. Ξεκαθαρίζουμε ότι το θέμα μας ενδιαφέρει
2. Εξετάζουμε τους εξωτερικούς παράγοντες (π.χ. τόπος δημοσίευσης, συγγραφέας κλπ.) οι οποίοι έχουν σχέση με την ποιότητα του άρθρου αλλά δεν είναι καθοριστικοί.
3. Εξετάζουμε τους εσωτερικούς παράγοντες που σχετίζονται με τον σχεδιασμό και την μεθοδολογία του άρθρου και ενσωματώνουν τα εξής στοιχεία:

Εγκυρότητα (validity): είναι τα αποτελέσματα της έρευνας έγκυρα, είναι η μεθοδολογία ισχυρή, υπάρχουν μεροληψίες στην περίπτωση που χρησιμοποιείται δείγμα, τα συμπεράσματα δικαιολογούνται από τη μεθοδολογία και τα ευρήματα;

Αξιοπιστία (reliability): ποια είναι τα ευρήματα και πόσο είμαστε σίγουροι ότι είναι αποτέλεσμα αναμενόμενης λογικής επεξεργασίας και όχι τυχαία;

Εφαρμοσιμότητα (applicability): είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζουμε στον εργασιακό μας χώρο παρόμοια με τα ευρήματα της έρευνας, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τα ευρήματα αυτά; (Booth και Haines, 1998)

4. Λίστες ελέγχου.

Παρόλο που μπορεί να έχουμε διαμορφώσει την προσωπική μας γνώμη για την ποιότητα των τεκμηρίων, θεωρείται ασφαλέστερο να βασιζόμαστε σε ήδη υπάρχουσες μεθόδους ελέγχου. Οι λίστες αυτές απευθύνονται συνήθως σε εξειδικευμένο κοινό (π.χ. νοσηλευτές) ή σε συγκεκριμένους επιστημονικούς χώρους (π.χ. προώθηση υγείας). Το εκπαιδευτικό κέντρο CRISTAL (Critical Skills Training in Appraisal for Librarians), ξεκίνησε το 1999 στο χώρο των ΒΕΠ και αποτελεί συνεργασία ανάμεσα στο Τμήμα Πληροφοριακής Έρευνας της Ιατρικής Σχολής (ScHARR) του πανεπιστημίου του Sheffield και του Πληροφοριακού Δικτύου Ιατρικών Βιβλιοθηκών (HeLIN) της περιοχής Oxford. Η ομάδα του CRISTAL δημιούργησε μια σειρά οδηγιών με ερωτήσεις σε θέματα όπως αξιολόγηση της εκπαίδευσης των χρηστών, αξιολόγηση της αναζήτησης των τελικών χρηστών, εκτίμηση προγραμμάτων κλινικών βιβλιοθηκονόμων, προσδιορισμός πληροφοριακών αναγκών, αξιολόγηση υπηρεσιών τρέχουσας ενημέρωσης (Current Awareness Services- CAS) κ.α.. Ο στόχος τους ήταν η κατασκευή ενός εργαλείου καθημερινής πρακτικής και όχι ενός ακαδημαϊκού μοντέλου. (Booth και Brice, 2004).

Η διαδικασία της κριτικής εκτίμησης απαιτεί χρόνο και ειδικές γνώσεις. Δεν είναι όλοι οι επαγγελματίες σε θέση να την πραγματοποιήσουν και ούτε χρειάζεται για όλους τους τύπους των ερευνών. Μια αναφορά στη λίστα ελέγχου έχει την παρακάτω δομή:

Ερώτηση : περιγράφεται το θέμα

Τύπος έρευνας : παράδειγμα κλινικές δοκιμές, ομαδικές μελέτες κλπ.

Περιβάλλον : ο χώρος στον οποίο συμβαίνει

Αναμενόμενα αποτελέσματα

Σχόλιο : οι λεπτομέρειες που καθόρισαν την έκβαση

Αναφορές : οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν

5. Προσαρμογή της πληροφορίας που βρήκαμε στην καθημερινή πρακτική

Οι παράγοντες που μπορεί να επηρεάσουν την εφαρμοσιμότητα των αποτελεσμάτων στην καθημερινή μας πρακτική σχετίζονται με:

Χρήστες : μπορούμε να συγκρίνουμε την ομάδα χρηστών της; Έρευνας με τους δικούς μας χρήστες;

Χρονολογία : είναι οι έρευνες που βρήκαμε πρόσφατες για να ανταποκρίνονται στις σημερινές ανάγκες των χρηστών μας;

Δαπάνη : τα πιθανά οφέλη αξίζουν το κόστος;

Πολιτική : έχουμε την υποστήριξη του οργανισμού και τη θετική στάση των χρηστών μας;

6. Το μέλλον

Το ρεύμα της τεκμηρίωσης φαίνεται ότι ισχυροποιείται και εξελίσσεται. Τα μέρη τα οποία καλούνται να παίξουν ρόλο στη διάδοση της τεκμηρίωσης, είναι :

Επαγγελματικές ενώσεις : ανάπτυξη οδηγιών, προγράμματα τεκμηριωμένης πρακτικής συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, δημιουργία και ενίσχυση κοινοτήτων πρακτικής, ανάπτυξη των journal clubs, διενέργεια συνεδρίων

Υπεύθυνοι των βιβλιοθηκών : εκμετάλλευση των ευκαιριών για εκπαίδευση του προσωπικού, παρέχοντας, τις πηγές, το χρόνο και την οικονομική υποστήριξη, δημιουργία περιβάλλοντος θετικού για ανάπτυξη της έρευνας, πρόσληψη ατόμων με καλή εκπαίδευση

Βιβλιοθηκονόμοι : ευθύνη για την προσωπική επαγγελματική εξέλιξη, συμμετοχή στις επαγγελματικές ενώσεις, εφαρμογή νέων θεωριών και πρακτικών, εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της τεχνολογίας, διαρκής ενημέρωση.

Εκπαιδευτικά ιδρύματα που στεγάζουν τμήματα βιβλιοθηκονομίας : ενσωμάτωση της έρευνας και της τεκμηριωμένης πρακτικής στα προγράμματά τους, συνεργασία με τις βιβλιοθήκες για τη διενέργεια ερευνών, συμβολή στη δημιουργία και διατήρηση των journal clubs, διοργάνωση εκπαιδευτικών κύκλων και υιοθέτηση νέων εργαλείων.

7. Συμπεράσματα

Από τη στιγμή που η πληροφορία έπαυσε να περιορίζεται στα βιβλία και τους τοίχους μιας βιβλιοθήκης και το Διαδίκτυο έγινε ένα μέσο αποθήκευσης και διάδοσης, οι απαιτήσεις άλλαξαν και οι βιβλιοθηκονόμοι βρέθηκαν στη θέση των διαχειριστών της πληροφορίας. Η ποσότητα της πληροφορίας, καθιστά αδύνατη για τον επιστήμονα όχι μόνο στον ιατρικό χώρο αλλά και σε όλους τους άλλους, την πρόσβαση στην κατάλληλη πληροφορία λόγω έλλειψης χρόνου, αλλά και λόγω της εκπαίδευσης που απαιτείται για να τη διαχειριστεί. Αυτή είναι η κατάλληλη στιγμή να αναδυθεί ένας νέος τύπος επαγγελματία (βιβλιοθηκονόμος, επιστήμονας της πληροφορίας ή κάποιος άλλος επαγγελματικός τίτλος) που θα μεσολαβεί για να ανταποκριθεί στις εξειδικευμένες ανάγκες και τα ποικίλα αιτήματα των επιστημών τις οποίες καλύπτει ο κάθε επαγγελματικός χώρος.

Οι προκαταλήψεις είναι ακόμη πολλές και χρειάζεται χρόνος και μεγάλη επαγγελματική υπευθυνότητα από τους ανθρώπους των βιβλιοθηκών για να ξεπεραστούν τα εμπόδια. Η συνεχής εκπαίδευση στις νέες τεχνολογίες και τους νέους τρόπους ανάκτησης της πληροφορίας θεωρείται απαραίτητη. Στη χώρα μας, οι βιβλιοθήκες αδυνατούν λόγω έλλειψης πόρων να αναλάβουν την εκπαίδευση των εργαζομένων και κατ' αυτόν τον τρόπο είναι πολύ δύσκολο να ακολουθεί κάποιος τις εξελίξεις. Παρόλα αυτά το Διαδίκτυο προσφέρει ευκαιρίες που δεν θα μπορούσαμε να διανοηθούμε μερικά χρόνια πριν και πρέπει να τις εκμεταλλευτούμε προς όφελός μας και προς όφελος των χρηστών τους οποίους εξυπηρετούμε.

Η ανάγκη διεξαγωγής ερευνών στο χώρο των ΒΕΠ, αλλά και η εξοικείωση των ανθρώπων των βιβλιοθηκών με την ερμηνεία και την κατανόηση των ερευνών θα αποτελέσουν το κλειδί για την ανάπτυξης ενός κινήματος τεκμηρίωσης στην Ελλάδα. Βασιζόμενοι σε προηγούμενες έρευνες, αναλύοντας τα ευρήματά τους και εφαρμόζοντας τα στο δικό μας χώρο όπου αυτό είναι δυνατό, διαμορφώνουμε αφενός ένα βιβλιογραφικό κορμό, απαραίτητο σε ένα επιστημονικό χώρο και επιπλέον διαθέτουμε αποδεικτικά στοιχεία για να στηρίξουμε τις αποφάσεις μας και να διεκδικήσουμε για τον επαγγελματικό μας χώρο αυτά που θεωρούμε απαραίτητα για την ανάδειξή του.

Η μεθοδευμένη και επιστημονική αναζήτηση της πληροφορίας, είναι το αναγκαίο βήμα για την καθιέρωση του επαγγέλματος του βιβλιοθηκονόμου σαν απαραίτητου στη σημερινή σύνθετη εποχή της ψηφιακής πληροφορίας.

Βιβλιογραφία

- Beverley Catherine, “Searching the library and information science literature”, *Evidence-based practice for information professionals/ Booth and Brice (eds)*, London: Facet Publishing [2004], 89-103.
- Booth Andrew, Haines M, “Room for a review?”, *Library Association Record*, 100 no8 (1998) 411-12.
- Booth Andrew, Anne Brice, “Appraising the evidence”, *Evidence-based practice for information professionals/Booth and Brice (eds)*, London: Facet Publishing [2004], 104-118.
- Booth Andrew, (2000), “Exceeding Expectations: achieving professional excellence by getting research into practice” [τεκμήριο [www](http://conference.co.nz.lianza2000/papers/AndrewBooth/pdf.ημερομηνία), URL:<http://conference.co.nz.lianza2000/papers/AndrewBooth/pdf.ημερομηνία> πρόσβασης: 18/11/2004].
- Boughanem C., C. Chrisment, L. Tamine (2002). On using genetic algorithms for multimodal relevance optimization in Information Retrieval. *J. Amer. Soc. Information Technol.* 53(11), 934-942.
- Cochrane Archibald L. , “Effectiveness and efficiency: random reflections on health services”, London: Nuffield Provincial Hospitals Trust [1972]
- Crumley Ellen and Koufogiannakis Denise, “Developing Evidence-based librarianship: Practical steps of implementation”, *Health Information and Libraries Journal*, 19 no6 (2002) 61-70.
- Crumley Ellen and Koufogiannakis Denise, “Developing Evidence-Based librarianship: six aspects for consideration” (2002a)[τεκμήριο [www](http://www.ebilib.net), URL:<http://www.ebilib.net> , ημερομηνία πρόσβασης: 15/11/2004].
- Eldredge Jonathan, “Evidence-Based Librarianship”, *Hypothesis*, 11 no3 (1997) 4-7
- Eldredge Jonathan, “Evidence-Based Librarianship: an overview”, *Bulletin of Medical Library Association*, 88 no4 (2000) 289-302.
- Eldredge Jonathan, “Evidence-Based Librarianship: levels of evidence”, *Hypothesis*, 16 no3 (2002) 10-14.
- Eldredge Jonathan, “Evidence-Based Librarianship: what might we expect in the years ahead”, *Health Information and Libraries Journal*, 19 no2 (2003) 71-80.
- Haynes RB, Wilczynski N, McKibbin KA, Walker CJ, Sinclair JC (1994). Developing optimal search strategies clinically sound studies in MEDLINE. *J Am Med Inform Assoc* Nov-Dec;1 no 6 (1994) 447-58.
- Hurlley James, “Current findings from research on structured abstracts” *Journal of Medical Library Association*, 92 no3 (2003) 368-371
- O’ Rourke A, Booth Andrew, “Critical appraisal and using the literature” Research training program literature review and critical appraisal module. Sheffield: School of Health and Related Research, University of Sheffield.[τεκμήριο [www](http://www.scharr.ir/units/), URL:<http://www.scharr.ir/units/> ημερομηνία πρόσβασης :10/11/2004].
- Powell Ronald, Lynda Baker, Joseph Mika, “Library and information science practitioners and research”, *Library & Information Library Research*, 24 (2002) 49-72.
- Turner Kathlyn J/, “Do Information Professionals use research published in LIS journals?” 68th IFLA Council and General Conference, August 18-24, 2002

[τεκμήριο www, URL: <http://ifla.org/IV/ifla68/papers/009-118e.pdf> , ημερομηνία πρόσβασης: 15/1/2005]

- White, M. D., “Questions in Reference Interview”, *Journal of Documentation*, 54 no 4 (1998) 443-65
- Wildridge V. and Bell L., “Brief communication. How CLIP became ECLIPSE :a mnemonic to assist in searching for health policy/management information” *Health Information and Libraries Journal*, 19 no2 (2002) 113-15